

Mindenszentek napján

Az 1944-es események adorzáni emlékezete

Bús Gyuláné – Ladányi Irén

– Édesapám, öregapám halász volt. Ha akármilyen történt a Tiszán, a halászokat kérdezték először. 1944. október 31-én lőtték itt a Tiszába az embereket. Édesapám valamit megneszelhetett, mert kilukasztotta a csónakját. A templomtól a második utcában laktunk. Aznap valaki szerbül átkiabált a bánáti oldalról: „Laci, gyere át értünk!” Visszaszól, hogy el van ülve a ladi-kom.

Otthon egy szalmafészerbe elbújt. Én kicsi voltam, még négyen voltunk testvérek. Először hozzánk jöttek be. Mondták, gyűjjön elő, nem bántjuk. Mellettünk pékség volt, onnan kilépett egy ember két kenyérral, mentek utána. Megebédeltek nála, bableves volt csülökkel. Aztán elvezették.

Hárman voltak Bánátból. A piactérre hajtották össze az embereket, hogy valami gyűlés lesz. Ott válogatták ki őket, 41 felnőttet és 9 legényt. Ebből egyet, Szecsei Jakabot mindjárt a dűlön lelőtték. Amikor vittek, sírtak utána a gyerekek, 5-6 gyerek. Visszafordult, hogy mindjárt gyűvök, ott a dűlön a szájába löttek.

A szülikém végső szomszédjának a fia akkor szabadult a katonaságtól, azt is elhajtották. Szülikém fölment a padlásra, onnan nézte végig.

Volt hogy egy családból hárman, négyen is elpusztultak. A Sarnyaiéknál az apa, fia, testvére, veje.

Amikor belelőtték őket a Tiszába, öten ki bírtak úszni. Behúzódtak egy pandalyba, és ott haltak meg. Öregapám szépen megtalálta őket.

1945-ben, április derekán kint ültek az asszonyok az utcán. Nagyot buffant valami a Tiszában. Fölvetette a víz. A cipőjéről ismerték meg. Bicskei Mihálynak az édesapja volt. Ő a hatodik, aki a temetőben el van temetve. A többit elvitte a víz.

Ez a felső Tisza-parton volt, a tizenkét nagy nyárfa alatt. Azóta kivágták őket. 2001-ben emléktáblát emeltek a temetőben, most is kint voltunk mindenszentekkor, az évfordulón. A közös sírt Tari atya avatta föl. Minden évben sok misét ajánlott föl az eltűntekért.

1956-ban jöttünk föl Kanizsára, az édesapámmal hoztuk a csetrest csónakkal, a nővérem lakodalma után. Megálltunk a törökkanizsai kompnál, fölment a kocsmába. És egyszer csak gyűtt édesapám meg a Szvetozár. Én sírtam ott egyedül. Megindultunk fölfelé. Azt mondta: „Ide figyelj, kislányom. Sokat hallottál a vérzivataros időkről. Ez az ember kiabált akkor, hogy vigyem át a Tiszán.” Úgyhogy láttam a saját szememmel. Édesapám taszigálta fölfelé a csónakot. „És akkor mondta, amikor te születted, abban a vérzivataros időben...”

Amit itt elmondtam, azt mind a szüleimtől hallottam, mert én 1944. május 2-án születtem, nagyon kicsi voltam akkor. De később, amikor már iskolába jártam mindig mondták: „Nehogy azt a szaros Titót rajzold!” De apám is, anyám is sokszor rám szóltak, ne hogy ilyet mondjak. Mások előtt.

Takács/Kávai/ Ilona

– Én akkor 14 éves voltam. Kétszer is rám löttek. Először, mikor a szárkúpban húzgáltam ki a szarat. Egyenruhában voltak, tízen, állig felfegyverkezve. Piros csillag volt a sapkájukon. Voltak köztük kanizsaiak is. A Bózsó postás innen nősült Adorjánról, Szél Amált vette feleségül. Őt gyerekek született, ismertük őket, itt játszottak a falubeli gyerekekkel. A Misa mint katonai tanácsnok vett ebben részt. Meg a Radulov Pero, Miska fia. Volt közöttük egy Miszter nevezetű, annak is adorzáni magyar felesége volt.

Először összehívta a kisdobos az embereket a piactérre, valami gyűlésre. De főleg asszonyok, meg lányok mentek. Akkor azokat hazaküldték. Utána házról házra jártak, úgy szedték össze a férfiakat és összetelítették őket a piactérre.

Amikor a mi utcánkban voltak, mi anyámmal kiálltunk a kapuba, néztük, mi történik. Akkor is odalóttek és kiabáltak: „Befelél!” – szerbül. Mi nagyon meg voltunk ijedve, mert apámék kint voltak a határban és féltünk, hogy haza találnak jönni. De szerencsére észrevették, mi történik, megfordultak s a lovak közé csap-

tak. Utánuk eresztettek néhány sorozatot, de csak a kocsit találták el.

Akkor /mindenszentek napja volt / ötös sorokba állították a férfiakat. Az első tíz sort kihajtották a Tiszára, a többi hazaküldték. Úgy látszik, ki volt adva a parancs, hogy Adorjánon 50 férfit löjjenek a Tiszába.

Takács Péter

– Ott voltam akkor a Tiszánál!

Éppen jöttem hazafelé a malomból, 10 kg darát hoztam. A Pulyka József háza sarkán találoztam a menettel – a piactérről hajtották őket. Senki nem tudta, mi történik. Azok jöttek a kis közön ki. Egy hopponban hazaszaladtam. Mink az első utcában laktunk. Tizenhat éves voltam akkor. Mindjárt kifordultam a Tisza szélébe, ott megbújtam. 51 embert számoltam meg, hármassorokban mentek. 11 partizán hajtotta őket, bánátiak voltak. Ivosevics volt a főparancsnok, az apámmal ismerték egymást, mert apám gátőr volt.

Apám rokonságából az édestestvérét, 3 unokatestvérét, 2 nagybátyját lötték a Tiszába. Szerencsére apámék oda voltak vetni.

Később az Ivosevics elmesélte apámnak, hogy a piactéren összegyűlt 100 emberből a falu elejét szedték össze: a tanítót, boltosokat, az okosabbakat, a fiatalokat. Úgy válogatták őket.

A szomszédunk 17 éves volt, azt is elvitték.

Hármassorokba állították őket, azt mondták, Kanizsára mennek. De amikor kiértek a Tiszához, megpa-

rancsolták, hogy ne „desno”, hanem „levo”, a partra, egyenként, háttal a Tiszának. Ezt már mind a saját szememmel láttam. Imádkozzanak! Molite boga! Aztán hátra arc. Mire megfordultak, már verették őket mint a záporosó. Vót olyan, aki előre beugrott, egy átúsztatta a Tiszát, de amikor fölállt, akkor lötték le.

Ivosevics kocsit rendelt aztán. A Filiszter Kelemennek mondták, fogjon be és vigye őket Oromhegyesre. Ott már csak itt-ott löttek, négyet-ötöt, mondják, egy papot is lelőttek. Még négyet bevittek Kanizsára.

Az anyám testvére jött haza Kanizsáról gyalog, mikor meglátta őket, beleszaladt a dohányba.

Éjjel 11 órakor visszajöttek Adorjánra razzizni, de már a jószágok el voltak engedve, kiszaggatva a kerítések, az emberek elbújtak. Össze-vissza lövöldöztek. Volt köztük egy Jócó meg egy Misó is.

Mindenszentek napján, délután 3-4 óra között lötték a Tiszába a magyarokat Adorjánon. Én végignézettem.

A Bicskei Pista magyar fogságban volt. A vonattal aznap gyűtt haza. Mondták, ne menjen be a faluba, mert szedik össze az embereket. Mégis bement és odaveszett.

Volt egy ember, aki orosz fogságban volt, csúfnevén Paprika Jani bácsi. Mikor bejöttek az oroszok, ő tudott velük beszélni. És amikor a bánátiak át akartak jönni, az oroszok lötték őket, hogy ne tudjanak ide jönni, Adorjánra.